1 Jakie wyróżnia się rodzaje środków?

Rodzaj środka zależy od charakteru roszczenia, które ma być zabezpieczone. Na podstawie art. 747 k.p.c. zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje przez:
zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego;
obciążenie nieruchomości obowiązanego hipoteką przymusową;
ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, która nie ma urządzonej księgi wieczystej lub której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu;
obciążenie statku albo statku w budowie hipoteką morską;
ustanowienie zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu;
ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanego.
Jeżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych (art. 755 k.p.c.). W szczególności może on:
unormować prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania;
ustanowić zakaz zbywania przedmiotów lub praw objętych postępowaniem;
zawiesić postępowanie egzekucyjne lub inne postępowanie zmierzające do wykonania orzeczenia;
uregulować sposób roztoczenia pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem;
nakazać wpisanie stosownego ostrzeżenia w księdze wieczystej lub we właściwym rejestrze.
Przy wyborze sposobu zabezpieczenia należy uwzględnić interesy stron lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązanego nie obciążać ponad potrzebę.

2 Jakie są warunki orzeczenia takich środków?

2.1 Postępowanie

Wszczęcie postępowania zabezpieczającego następuje:
na wniosek strony lub uczestnika postępowania złożony w sądzie, do którego właściwości należy rozpoznanie sprawy w pierwszej instancji. Jeżeli nie można ustalić takiego sądu, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma być wykonane postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, a z braku tej podstawy lub w przypadku, w którym postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia miałoby być wykonane w okręgach różnych sądów - sąd rejonowy dla m.st. Warszawy.
Wniosek o udzielenie zabezpieczenia zgłoszony w toku postępowania rozpoznaje sąd tej instancji, w której toczy się postępowanie, z wyjątkiem przypadku, gdy sądem tym jest Sąd Najwyższy. Wtedy o zabezpieczeniu orzeka sąd pierwszej instancji (art. 734 k.p.c).
z urzędu w wypadkach, w których postępowanie może być wszczęte z urzędu (art. 732 k.p.c.).
Wniosek o udzielenie zabezpieczenia składa się na piśmie. Powinien on odpowiadać wymaganiom przepisanym dla pisma procesowego, a nadto zawierać wskazanie sposobu zabezpieczenia, a w sprawach o roszczenie pieniężne także wskazanie sumy zabezpieczenia (suma ta nie może być wyższa od dochodzonego roszczenia liczonego wraz z odsetkami do dnia wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia oraz z kosztami wykonania zabezpieczenia, może obejmować także przewidywane koszty postępowania) oraz uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek. Jeżeli wniosek o udzielenie zabezpieczenia złożono przed wszczęciem postępowania, należy nadto zwięźle przedstawić przedmiot sprawy (art. 736 k.p.c.).
Udzielenie zabezpieczenia może nastąpić przed wszczęciem postępowania lub w jego toku. Po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił (art. 730 § 2 k.p.c.).
Udzielając zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie, sąd wyznacza termin, w którym pismo wszczynające postępowanie powinno być wniesione pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni (art. 733 k.p.c.).
Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie tygodnia od dnia jego wpływu do sądu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jeżeli ustawa przewiduje rozpoznanie wniosku na rozprawie, należy ją wyznaczyć tak, aby rozprawa mogła odbyć się w terminie miesięcznym od dnia wpływu wniosku (art. 737 k.p.c.).
Udzielenie zabezpieczenia następuje na mocy orzeczenia sądu.

2.2 Najważniejsze warunki

Udzielenia zabezpieczenia można żądać w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny(art. 730 k.p.c.).
Przesłanki udzielenia zabezpieczenia: uprawdopodobnienie roszczenia oraz interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie (art. 7301 k.p.c.).
Zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 731 k.p.c.).
Wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia sąd może uzależnić od złożenia przez uprawnionego kaucji na zabezpieczenie roszczeń obowiązanego powstałych w wyniku wykonania postanowienia o zabezpieczeniu z wyłączeniem przypadków, gdy uprawnionym jest Skarb Państwa oraz w wypadku zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych, o rentę, a także należności pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, w części nieprzekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia pracownika (art. 739 k.p.c.).

3 Przedmiot i charakter takich środków

3.1 Jakie składniki majątku mogą podlegać takim środkom?

Przedmiotem zabezpieczenia mogą być:
ruchomości,
wynagrodzenie za pracę,

wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego,
nieruchomości,
statki albo statki w budowie,
spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu;
przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne, zakład wchodzący w skład przedsiębiorstwa lub jego części albo części gospodarstwa rolnego
Zabezpieczenie nie może obejmować rzeczy, wierzytelności i praw, z których egzekucja jest wyłączona. Rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu mogą stanowić przedmiot zabezpieczenia, gdy obowiązany nie ma innego mienia, które mogłoby zabezpieczyć roszczenia uprawnionego, istnieje zaś możliwość sprzedaży tych rzeczy niezwłocznie.

3.2 Jakie skutki mają te środki?

Podstawową funkcją postępowania zabezpieczającego jest zapewnienie uprawnionemu (najczęściej wierzycielowi) ochrony przed możliwymi niekorzystnymi skutkami w czasie trwania sprawy rozpoznawanej przez sąd (jak i również przed wytoczeniem powództwa), a także polepszenie sytuacji uprawnionego w postępowaniu egzekucyjnym, jeżeli przedmiotem postępowania sądowego i zabezpieczenia jest roszczenie, które nadaje się do przymusowego wykonania. W ograniczonym zakresie zabezpieczenie może także służyć uzyskaniu świadczenia pieniężnego przez osobę uprawnioną. Ponadto zabezpieczenie może stanowić odpowiedź na działanie obowiązanego szkodzące usprawiedliwionym interesom uprawnionego.
W zależności od wybranego sposobu zabezpieczenia jego skutki są różne dla obowiązanego i mogą polegać na:
w przypadku zajęcia ruchomości, rozporządzenie nią dokonane po zajęciu nie ma wpływu na dalszy bieg postępowania, a postępowanie egzekucyjne z zajętej ruchomości może być prowadzone również przeciwko nabywcy,
w razie zajęcia na zabezpieczenie rachunku bankowego przedsiębiorcy lub właściciela gospodarstwa rolnego, obowiązany może pobierać na bieżące wypłaty wynagrodzeń za pracę wraz z podatkiem od wynagrodzenia i innymi ustawowymi ciężarami, a także na bieżące koszty prowadzonej działalności gospodarczej, jedynie kwoty określone przez sąd,
ograniczona możliwość korzystania z innych zajętych wierzytelności i praw majątkowych (sposób korzystania określa sąd)
sprzedaży przez komornika każdej zajętej rzeczy, a także praw z instrumentów finansowych zapisanych na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku w rozumieniu przepisów o obrocie instrumentami finansowymi i złożenie uzyskanej sumy na rachunek depozytowy sądu,
zakazie zbywania lub obciążania nieruchomości, a także spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu,
obciążeniu statku albo statku w budowie hipoteką morską;
pozbawienie obowiązanego wykonywania zarządu i ustanowienia zarządu przymusowego, uzyskane dochody z wykonywania zarządu przymusowego stanowią przedmiot zabezpieczenia.
zobowiązaniu obowiązanego w sprawach o alimenty do zapłaty uprawnionemu jednorazowo albo okresowo określonej sumy pieniężnej.

3.3 Jak długo obowiązują takie środki?

Obowiązany może w każdym czasie żądać uchylenia lub zmiany prawomocnego postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia, gdy odpadnie lub zmieni się przyczyna zabezpieczenia (art. 742 k.p.c., art.7541§3 k.p.c., art 757 k.p.c.
Upadek zabezpieczenia następuje w przypadku:
złożenia przez zobowiązanego na rachunek depozytowy Ministra Finansów sumy zabezpieczenia żądanej przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia,
prawomocnego zwrotu albo odrzucenia pozwu lub wniosku,
oddalenia powództwa lub wniosku albo umorzenia postępowania,
niewystąpienia przez uprawnionego we wszczętym postępowaniu w sprawie o całość roszczenia lub też wystąpienia o roszczenia inne niż to, które zostało zabezpieczone przed wszczęciem postępowania,
uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu (upadek następuje po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia),
niewniesienia przez uprawnionego w terminie dwóch tygodni od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych, w sprawach, w których udzielono zabezpieczenia poprzez zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego bądź poprzez ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanego.
Ponadto zabezpieczenie upada (art. 754 1 k.p.c);
po upływie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia uwzgędniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązanego od orzeczenia uwzgędniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu;
jeżeli uprawniony w terminie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązanego od orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, nie wniósł o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych, w przypadku zabezpieczenia polegającego m.in. na zajęciu ruchomości.

4 Czy istnieje możliwość odwołania od takiego środka?

Zarówno uprawniony jak i obowiązany mogą wnieść zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia (art. 741 k.p.c.).

Ostatnia aktualizacja: 20/05/2019

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.
Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.